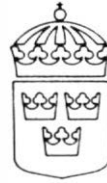

Motion till riksdagen

1988/89:N478

av Olof Johansson m.fl. (c)

Energi

Mot.
1988/89
N478-480

I. Sammanfattning

Utgångspunkten för centerpartiets energipolitik är de nära sambanden mellan energianvändning, ekonomisk utveckling och miljö. I motionen konstateras att det är nödvändigt för en långsiktigt hållbar utveckling att såväl nationellt som globalt ställa om energisystemet mot energihushållning och utnyttjande av förnybar energi. Denna syn ansluter också till den som redovisats i en FN-rapport.

I motionen konstateras vidare att regeringen på intet sätt följer upp de energipolitiska besluten om en förnyelse av energisystemet i konkret handling. Mot denna bakgrund föreslås en förnyelseplan med ett konkret åtgärdsprogram.

Målet för förnyelseplanen är att – genom energihushållning, effektivare energianvändning, effektivare el- och värmeproduktion samt ökad användning av förnybar energi – långsiktigt nå en slutlig energianvändning på ca 300 TWh. Detta möjliggörs med följande åtgärdsprogram:

- Riktlinjerna för kärnkraftens avveckling läggs fast och en avvecklingsplan för kärnkraften upprättas och avvecklingen kan omedelbart inledas genom att Barsebäck och Ringhals 2 tas ur drift så snart det är möjligt bl a av juridiska skäl.
- Uppbyggnad av en energimarknad med många aktörer
- Inrättande av energins utvecklingsfond, finansierad med en avgift på 2 öre/kWh el. Detta skapar långsiktigt en årlig resurs på ca 2 miljarder. I inledningsskedet är intäkterna ca 2,5 miljarder kr. Fonden är tillgänglig för alla, d v s stöd kan ges till aktuella projekt oavsett vem som är beställare. Fondens huvuduppgifter bör vara att genom villkorliga lån och bidrag stödja investeringar som syftar till energihushållning och effektivare energianvändning och alternativ energiproduktion
- Energins utvecklingsfond bör kompletteras med en avdragsrätt för småhusägare och bostadsrättsinnehavare för vissa klart avgränsade energihushållande investeringar.
- Riktlinjer för en miljöanpassad energibeskattnings fastläggs.
- En skatteomläggning genomförs som innebär en skattereduktion på 1 000 kr per helår samtidigt som skatten på olja, kol och naturgas höjs.
- Bränslen skall beskattas lika vid såväl värme- som elproduktion.
- Ett garantipris på lägst 28 öre införs för el, producerad i nya kraftvärmeverk och små vind- och vattenkraftverk.

- Principer för prissättningen av el fastläggs genom en avvägning mellan genomsnittskostnad och långsiktig marginalkostnad för elproduktionen.
- Åkermark som inte behövs för produktion av livsmedel skall användas för odling av bl a energiskog och energigrödor, t ex som råvara för en inhemsk produktion av alternativa drivmedel, biobränslen m.m.
- Drivmedelsetanol introduceras och en fullskalanläggning för produktion av etanol uppförs. Etanol, producerad på inhemska råvaror, befrias från skatt
- Möjligheter till stöd för "revolutionerande" energiprojekt öppnas och 100 milj kr avskiljs från energins utvecklingsfond för detta ändamål.
- Direktverkande el skall inte tillåtas i nyproducerade bostäder och lokaler samt krav ställas på alternativa uppvärmningsmöjligheter i de fall elström används för uppvärmning i luft- och vattenburna värmesystem.
- Statsbidrag skall utgå till återuppbyggnad av den kommunala energirådgivningen

II Inledning

Ekologi, energi och ekonomi blir alltmer sammanvävda till en sömlös väv av orsak och verkan. För en ekologiskt hållbar utveckling måste framtidens ekonomiska tillväxt vara mindre energikrävande än tidigare tillväxtperioder. En effektiv energianvändning och övergång till förnybar energi måste därför utgöra huvudinriktningen i globala och nationella energiplaner om en långsiktig miljömässig och ekonomiskt hållbar utveckling skall kunna åstadkommas.

Modern teknik ger stora möjligheter för effektivare energianvändning, vilket ofta är ekonomiskt lönsamt eftersom energieffektiva lösningar vanligen innebär minskade kostnader. Genom en kraftfull satsning på effektivare energianvändning kan Sverige liksom andra länder köpa sig den tid som krävs för att hinna utveckla ett lågenergisamhälle baserat på i huvudsak förnybara energikällor, vilket måste vara grunden för de globala och nationella energisystemen i framtiden.

En säker, ekologiskt riktig och ekonomiskt livskraftig energitillförsel, som kan underlätta en rättvis utveckling, är en absolut nödvändighet och möjlig att bygga upp. Detta förutsätter dock en medveten politisk vilja och avsevärt större framtidsansvar än vad majoriteten av politiska beslutsfattare hittills har förmått visa.

Effektivare energianvändning

Energiushållning är inte bara önskvärd utan också nödvändig. Det är i ett längre perspektiv alltid lönsamt att utforma industriella processer, byggnader, maskiner och hushållsapparater på ett sådant sätt att inte mer energi än nödvändigt används. Alla energi- och hushållningsåtgärder som i vid mening inte kostar mer än den energi som sparas är angelägna.

Energihushållning skonar den yttre miljön

Mot. 1988/89

N478

Effektivare energianvändning minskar behovet av primärenergi, t ex kol, olja och uran och därmed begränsas också den negativa miljöpåverkan dessa energislag har. Effektivare energianvändning är, tillsammans med ökad användning av förnybar energi, en förutsättning om förödande konsekvenser av klimatförändringar såsom översvämningar, ökenutbredning, försurning och annan miljöförstöring skall kunna undvikas.

Energihushållning förbättrar den inre miljön

Energisparåtgärder som tätning, byte av fönster och värmeisolering av väggar, golv och tak m m ger ett bättre inomhusklimat genom att temperaturen på ytterväggar och fönsters inneryta höjs. Strålningsdrag och kallras minskar.

Bättre isolering och tätning ställer samtidigt krav på att tillräcklig ventilation säkerställs. Detta ger förutsättningar för att återvinna värme ur den utgående luften och rena den ingående från damm och pollen. Med en tillräcklig ventilation kan man dessutom undvika fukt och mögel samt minska radonhalten där så behövs.

Energihushållning är viktig för säkerheten i världen

För närvarande importeras över 50% av Sveriges primärenergi. En minskad energiimport gynnar handelsbalansen. Även om oljepriset för närvarande är lågt och av många antas förbli detta några år framåt, är det realistiskt att förvänta sig väsentligt högre priser inom en inte allt för avlägsen framtid. USA:s oljeproduktion har av resursskäl börjat minska och oljeproduktionen i Nordsjön bedöms avta under 1990-talet.

En viktig konsekvens av detta är att världens beroende av olja från Persiska viken åter kommer att öka, med allvarliga säkerhetspolitiska följder.

När kärnkraften sprids till flera länder ökar också riskerna för kärnvapenspridning. Detta är en annan viktig säkerhetspolitisk fråga.

Energiförbrukningen måste halveras

Om världens energianvändning utvecklas som energiindustrins representanter spår i sina rapporter från världsenergikonferenserna, kommer användningen att fördubblas under de närmaste 25–30 åren. Ökningen bedöms bli störst i industriländerna.

En sådan utveckling kommer att leda till globala problem som blir omöjliga att hantera och risken för en global katastrof är uppenbar.

Dessa fakta har lett till studier för att finna vägar att tillgodose högt ställda anspråk på energitjänster utan att öka energianvändningen.

Det har visat sig att sådana möjligheter finns. Det bygger på att utnyttja modern och energisnål teknik. Energihushållning i byggnader är därvid ett viktigt område. Samproduktion av el och värme (kraftvärme) istället för enbart elproduktion (kondenskraft), som kräver mer än dubbelt så mycket energi, är ett annat exempel på effektivare energianvändning.

Om världens länder i dag på ett konsekvent sätt började att utnyttja den bästa teknik som redan är tillgänglig och som är ekonomisk att använda, skulle industriländernas energianvändning per capita om 30–40 år vara i stort sett halverad. Detta skulle kunna ske samtidigt som den ekonomiska tillväxten i i-länderna ökat med 50–100 procent. Energi skulle inom ekologiskt hållbara ramar då finnas tillgänglig för utvecklingsländerna till västeuropeisk 1970-talsnivå materiellt sett. Totalt sett skulle världens energianvändning öka med ca 10 %.

Stark politisk vilja och handling nu

En halvering av industriländernas energianvändning genom effektivare energianvändning är både tekniskt och ekonomiskt möjlig. Den framstår mot den globala risken för katastrofal miljöförstöring, rovdrift och slöseri med resurser som helt nödvändig om en ekologiskt hållbar ekonomisk utveckling skall kunna erhållas.

För att förverkliga en förnyelse av vårt energisystem genom en allt effektivare energianvändning och övergång till förnybar energi krävs både en stark politisk vilja och handling nu. Varje år som nuvarande resursslöseri fortsätter försvåras och fördyras en ekologiskt riktig förnyelse av energisystemet. Om dagens generation inte övergår till handling nu, kommer den att fortsätta att låna av det miljökapital som tillhör kommande generationer och överlåta till dem en skuld som aldrig kan återkrävas. Dessa generationers dom över oss kommer att bli hård. Centern vill att vi tar vårt ansvar nu och snabbt och effektivt påbörjar förnyelsen av vårt energisystem för att förbättra vår miljö, stärka vår ekonomi, öka sysselsättningen med bättre regional balans och avveckla kärnkraften.

Centernssyn

Ovanstående riktlinjer för den framtida energipolitiken, som överensstämmer med vad FN:s Världskommission för miljö och utveckling redovisat i sin rapport FRÅN EN JORD TILLEN VÄRLD utgör grundläggande utgångspunkter i centerns energipolitik och har varit avgörande för utformningen av centerns förnyelseplan för Sveriges energisystem.

Det finns således ett mycket nära samband mellan energianvändning, ekonomi, sysselsättning och miljö. Centerns energipolitik bygger på ett decentralistiskt synsätt och utgår från såväl nödvändigheten av att hushålla med tillgängliga resurser som en anpassning av energianvändningen så att den ingår i naturens eget energikretslopp.

En offensiv handlings- och framtidsinriktad energipolitik för effektivare energianvändning och övergång till förnybara energislager har en avgörande betydelse för att förbättra samhällsekonomin, minska sårbarheten och möjligheterna att värna natur och miljö. Användning av energikällor som kol, olja och uran innebär svåra påfrestningar på såväl natur och miljö som samhällsekonomi.

De konkreta energipolitiska åtgärderna måste därför ha en klar målinriktning och utgå från en bestämd energibalans. *Energibalansen skall uttrycka en politisk viljeinriktning och inte vara en prognos*, byggd på en framskrivning av

dagsläget. En sådan förväntad utveckling av energibehovet tenderar i realiteten att bli självuppfyllande, bl a beroende på att prognosen utgör underlag för planerade investeringar.

Mot. 1988/89
N478

Slutlig energianvändning 300 TWh

En realistisk bedömning är att de energipolitiska insatserna kan inriktas mot en *långsiktig* slutlig energianvändning på 300 TWh, varav 100 TWh el. Den verkliga utvecklingen är dock beroende av vilken inriktning de beslut som fattas på energiområdet får. Det krävs beslut som skapar de reella förutsättningarna för en energimarknad med många och oberoende aktörer, där energihushållning, effektiv energianvändning och utnyttjande av förnybar och miljövänlig energi stimuleras inom ramen för en fungerande social och miljöanpassad marknadsekonomi.

Av central betydelse för att nå de energipolitiska målen är utformningen av de ekonomiska incitamenten och styrmedlen. Skatter och avgifter måste utformas så att de främjar utnyttjandet av förnybara och miljövänliga energislag och såväl en effektiv produktion som en effektiv användning av tillförd energi. Det krävs även resurser för att ge stöd som innebär att den av miljö- och samhällsekonomiska skäl motiverade förnyelsen av vårt energisystem blir privatekonomiskt fördelaktigt, d v s att det blir lönsamt för den enskilde att spara och hushålla samt använda förnybar energi. Det är enligt centerens mening bättre att genom ekonomiska stimulanser och styrmedel åstadkomma en eftersträvad utveckling och inte genom förbud och lagstiftning.

Våra bostäder och lokaler måste värmas på ett effektivt sätt för att undvika onödiga kostnader och stora höjningar av elpriset. Då kan förnyelsen av energisystemet genomföras så att industrin och transportsektorn får den elström de behöver till ett konkurrenskraftigt pris. Påfrestningarna på elberoende industrier i utsatta regioner blir med centerens politik därmed också betydligt mindre.

Huvudpunkterna i centerens energipolitik kan sammanfattas enligt följande:

- Lägre energianvändning genom energihushållning och hög effektivitet i såväl produktion som användning av energi
- Ersättning av importerade miljökrävande energislag och övergång till en uthållig energiförsörjning baserad på i huvudsak inhemska, förnybara och miljövänliga energikällor
- Avveckling av kärnkraften

Socialdemokratisk energipolitik i 1989 års budgetproposition

Från centerpartiets sida har vi utförligt presenterat vår syn och förslag till förnyelse av energisystemet när proposition 1987/88:90 presenterades våren 1988. (Mot 1987/88:N38, 1987/88:N40). Vi konstaterade då bl a att de uttalanden som regeringen gjorde i betydande hänseenden anslöt sig till den syn som centerpartiet drivit. Vi konstaterade emellertid då att de konkreta insatserna för ge utvecklingen på energiområdet en ny inriktning i syfte att nå de uppställda målen i stort sett saknades.

Årets budgetproposition inleds också traditionsenligt med följande magistrala uttalande av föredragande statsråd:

”Riktlinjerna för energipolitiken innebär att samhällets behov av en billig och säker energiförsörjning skall tryggas genom ett energisystem som i största möjliga utsträckning är grundat på varaktiga, helst förnybara och inhemska, energikällor. En effektiv energianvändning och en intensifierad energihushållning skall främjas. Stränga krav skall ställas på säkerhet och omsorg om miljön vid användning och utveckling av all energiteknik. Kärnkraften skall användas under en övergångsperiod. Senast år 2010 skall den sista reaktorn tas ur drift.”

De refererade riksdagsbesluten har emellertid som vanligt inte följts upp med konkreta förslag. Förslagen i årets budgetproposition verkar i stället i flera fall i motsatt riktning. Föredraganden försöker nu som tidigare med många vackra ord upprätthålla en profil som inte har någon som helst täckning i propositionens förslag.

Förtroendekris

Regeringens bristande vilja att i konkret handling följa upp fattade energipolitiska beslut är mycket allvarligt, då förtroendet för den beslutade energipolitiken undergrävs och det efter hand blir helt omöjligt att få till exempel kommunerna – som har ett avgörande inflytande – att frivilligt göra insatser för energipolitikens genomförande. De stora förluster som många kommuner gjort – på grund av att de litat på att energipolitiken skulle fullföljas – försvårar alltmer samarbetet mellan kommunerna och staten. Hittills har regeringen inget gjort för att underlätta detta samarbete. Regeringen har istället medverkat till att avslå förslag från centerpartiet som syftat till att staten skulle ta sitt ansvar för den beslutade energipolitiken.

Fel bild av verkligheten

Även problembeskrivningen i budgetpropositionen är i flera fall felaktig. Ett av flera exempel är när effektsituationen i det svenska kraftsystemet beskrivs. Föredraganden tar över huvud taget inte upp att den stora utbyggnaden av direktverkande el har medfört att kraftsystemet blivit enormt köldkänsligt och är huvudorsaken till effektproblemen. I stället hävdar föredraganden att orsaken skulle vara att vattenkraftens andel i kraftförsörjningssystemet har minskat. Detta förhållande är endast till ringa del orsaken till effektproblemen. Det har dessutom skett en mycket betydande ”effektutbyggnad” av vattenkraften, vilket väsentligt har ökat vattenkraftens möjligheter att klara toppbelastningar. Detta räcker dock inte för att kompensera de minst fördubblade effekttoppar som elvärmens åstadkommer när det blir kallt i hela Sverige samtidigt.

Betecknande för regeringens förhållningspolitik på energiområdet är att nya utredningar, nya handlingsprogram, nya arbetsgrupper, mer forskning och mer utveckling beställs under förespeglning av att man vill vidta kraftfulla åtgärder för att främja en förnyelse av energisystemet. Symtomatiskt är det också utredningskostnaderna inom miljö- och energidepartementets ansvarsområde fördubblas. Samtidigt tillåter regeringen att utvecklingen går i helt

motsatt riktning, med en ökad inlåsning i ett miljöstörande och storskaligt energisystem – en utveckling som regeringen i vissa fall t o m aktivt befrämjar.

Mot. 1988/89
N478

Kärnkraftsutbyggnad!

Exempelvis skall enligt regeringens förslag under den kommande treårsperioden satsas nära 2.000 miljoner på att öka produktionen av kärnkraftsel genom byte av ånggeneratorer och turbinrotor i Ringhals 2 samt effekthöjningar av Ringhals 1 och Forsmark 3. Dessa åtgärder har inget som helst stöd i de inledningsvis redovisade riktlinjerna för energipolitiken och strider mot riksdagens övergripande energibeslut. Därför anser centerpartiet att alla investeringar på kärnkraftområdet, som inte primärt syftar till att höja säkerheten skall stoppas. Ringhals 2 skall tas ur drift och investeringsramen för Vattenfall kraftigt minskas. Det ger den största säkerheten.

Reducerad kraftvärme!

Däremot hör effektiv energianvändning till de viktiga riktlinjerna för energipolitiken, men den av Vattenfall begärda investeringsramen på 685 miljoner för att bygga ut småskalig kraftvärme bör enligt föredragandens syn minskas till 225 miljoner. Motiveringen är att det inte finns några aktuella projekt.

Den konkreta innebörden av detta förslag är att Vattenfall enligt regeringens mening gör orealistiska bedömningar. Utbyggnad av småskalig kraftvärme är mycket angelägen för att fullfölja de riktlinjer som fastlagts. Det vore därför mer logiskt att stimulera en sådan utbyggnad än att låta de stora investeringarna i kärnkraften fortsätta. Besparingen påverkar inte heller budgeten eftersom finansieringen ligger utanför statsbudgeten.

Propositionens förslag måste därför ses som en klar signal till Vattenfall att minska sina ambitioner vad gäller kraftvärmeutbyggnad. Den i propositionen uttalade allmänna välviljan till kraftvärme har ingen täckning i konkreta förslag. Detta är mycket beklagligt eftersom det ökar riskerna för en satsning på storskalig kolkondenskraft.

Biogas och naturgas ökar möjligheterna att bygga verkligt småskalig kraftvärme som kan bli både effektiv och lönsam. Att regeringen inte aktivt främjar en sådan utbyggnad är anmärkningsvärt.

Energibeskattningen

Energibeskattningsens utformning är ett annat exempel på hur fattade politiska beslut och regeringens konkreta agerande är på kollisionkurs. I propositionen om energiskatter hösten 1983 uttalade regeringen

- att oljan på sikt kommer att bli allt dyrare oavsett tillfälliga prisvariationer
- att en inte oväsentlig realprisstegring på oljeprodukter vid behov bör åstadkommas genom skatteändringar och
- att inhemska bränslen skattemässigt skall gynnas framför andra bränslen.

Regeringen slog också fast att uttalandet var avsett att ge energianvändarna klara besked om hur statsmakterna avser att utnyttja skattesystemet och att riksdagen inte skulle ta ställning enbart till de aktuella skattesatserna utan

också till vilka riktlinjer som skall gälla för den framtida energiskattepolitiken. Riksdagen beslutade enligt regeringens förslag.

I budgetpropositionen beaktar regeringen överhuvudtaget inte de riktlinjer för energibeskattningen som riksdagen på regeringens förslag har beslutat om. Det låga oljepriset tillåts slå igenom och marknadsförutsättningarna för inhemska bränslen rycks undan. En betydande kapital- och kunskapsförlust pågår inom sektorn inhemska bränslen, samtidigt som oljeanvändningen ökar inom sektorn uppvärmning. Energibeskattningen är det kanske mest slående exemplet på hur regeringen bedriver en energipolitik stick i stäv med den av riksdagen fastlagda energipolitiken. I budgetpropositionen berörs över huvud tagit inte de problem oljeprisutvecklingen inneburit för möjligheterna att utnyttja inhemska bränslen.

Sammantaget kan konstateras att årets budgetproposition på intet sätt innebär några konkreta insatser för att stimulera en utveckling mot ett energisystem enligt de riktlinjer som fastlagts och ovan citerats.

Centermotioner

I förhållande till de förslag som centerpartiet lagt, saknar således propositionen den konkreta och framtidsinriktning som krävs för att ekologiskt riktig förnyelse och omställning av energisystemet skall kunna ske. Centerpartiet har i en mängd motioner väckt förslag på energiområdet och fortsatt kampen för en förnyelse och omställning av energisystemet.

I motionerna har lagts förslag som syftat till att förstärka användningen av inhemsk energi. Vi har betonat vikten av att skatter och avgifter på energi får en utformning så att inhemska energikällor, energisparande och en effektiv användning av energi gynnas. Vi har vidare krävt förstärkt stöd till energiforskning och i särskilda motioner presenterat vår syn på oljerersättningen, kolanvändningen, vattenkraften, alternativa drivmedel, försörjningstryggheten på energiområdet, den kommunala energiplaneringen, utformningen av lagen om kärnteknisk verksamhet, naturgas, Vattenfall, solenergin m.m.

I samband med 1985 års energipolitiska beslut presenterade centerpartiet en partimotion (1984/85:2878), med vår syn på hur förnyelsen av energisystemet skulle ske och avvecklingen av kärnkraften genomföras. Dessa krav har sedan fullföljts i motioner under föregående mandatperiod (1985/86:N447, 1985/86:N563 [Kärnkraftolyckan i Tjernoby], 1986/87:N551 och 1967/87:N178 i anledning av proposition 1986/87:159). I dessa motioner har vi utförligt redovisat vår syn på bl a hur avvecklingen av kärnkraften skall genomföras. Vi har därvid betonat betydelsen av att avvecklingen omgående inleds i syfte att skapa det nödvändiga utrymmet på energimarknaden för att förnyelsen skall kunna komma till stånd. Vi har också i dessa motioner kritiserat regeringen för att genom skilda beslut rycka undan grunden för att den inhemska, förnybara och miljövänliga, energin skall bli konkurrenskraftig. Senast har vi från centerpartiets sida i samband med proposition 1987/88:90 lagt förslag om ett särskilt åtgärdsprogram för en förnyelse av energisystemet som vi tidigare presenterat. (Mot 1987/88:N38; NU 1987/88:40) I denna motion finns utförligt redovisat centerns syn och tidigare

ställningstaganden såväl i regeringsställning som i opposition. En utförlig redovisning finns även över socialdemokraternas agerande i de energipolitiska frågorna.

Mot. 1988/89
N478

Mot bakgrund av att det i årets budgetproposition helt saknas förslag till åtgärder som enligt vår mening är nödvändiga om en förnyelse av energisystemet skall kunna ske, kommer vi i föreliggande motion på nytt att ta upp dessa frågor. I motionen presenteras ett konkret beslutsunderlag för riksdagen så att avvecklingen av kärnkraften kan inledas omgående och förnyelsen av energisystemet få reella förutsättningar.

III Centerns plan för förnyelse av energisystemet

Inledning

Allmänt

Centerns förnyelseplan möjliggör att avvecklingen av kärnkraften kan inledas omedelbart och genomföras under 1990-talet. Avvecklingen genomförs stegvis med en direkt övergång till effektivare energianvändning och förnybar energi. Avvecklingen skall vidare genomföras på ett sådant sätt att användningen av kol och olja ej behöver öka utan efterhand kan minskas.

Det bör också understrykas att avvecklingen är en del i förnyelsen av energisystemet. Urdrifttagning av reaktorer blir en logisk följd på att de inte behövs i det nya energisystemet.

Det bör dock understrykas att den energipolitik som regeringen fört avsevärt försvårar möjligheterna att kunna genomföra omställningen av energisystemet under angiven tidsperiod.

Vi vill vidare i detta sammanhang understryka att de energipolitiska målen i första hand skall uppnås genom stimulanser och frivilliga insatser tillsammans med att den sociala och miljöanpassade marknadsekonomins incitament utnyttjas. Förbud och detaljinriktad reglering av verksamheten kan endast accepteras som nödfallsåtgärder. Administrativa styrmedel riskerar ofta att upplevas som byråkratiska och onödiga och får ofta ej den effekt som avses. Detta bör ges regeringen till känna.

Det är också angeläget för såväl företag, myndigheter, kommuner som enskilda att statsmakterna ger möjligheter till en långsiktig planering och god framförhållning och klart markerar vilken huvudsaklig inriktning pris- och skattenivåer på energi skall ha, klart anger vilka långsiktiga stödmöjligheter som finns och anger en klart markerad politisk vilja samt målsättningar med fattade beslut.

Elanvändningen

Tillgången på el till ett rimligt pris är en viktig faktor för industrins utveckling. I förnyelseplanen bedöms att industrins elanvändning totalt kommer att öka något, vilket överensstämmer med industrins egen bedömning. Industrin kommer att ha tillgång till den el som behövs.

De möjligheter till effektiviseringar som finns inom industrin och övrigsektorn skall självfallet tas till vara.

Den eltunga industrins rätt till restitution av energiskatt måste utformas så att den gynnar en effektivare användning av el.

Även efter kärnkraftsavvecklingen kommer direktverkande elvärme att finnas kvar i befintligt bostadsbestånd. I samband med ombyggnad och större reparationer bedöms betydande övergång ske till andra uppvärmningsalternativ. Bättre isolering och värmeåtervinning kommer att väsentligt sänka energibehovet för uppvärmning. I nyproducerade bostäder skall direktverkande elvärme ej tillåtas och krav ställas på alternativa uppvärmningsmöjligheter om elström utnyttjas för värme i luft- eller vattenburna värmesystem.

Från energins utvecklingsfond, vilken vi föreslår skall inrättas (se nedan), kommer bidrag att ställas till förfogande för att stimulera till effektivare energianvändning och ökad användning av förnybar energi. Småhusägarna och bostadsrättsinnehavarna ges avdragsrätt för angelägna energiinvesteringar.

Med föreslagna åtgärder bedöms elanvändningen för uppvärmning under omställningsperioden minska från nuvarande 24 TWh (exkl avkopplingsbar el och el till värmepumpar i fjärrvärmenät) till 10–12 TWh. Elvärme skall på sikt i huvudsak användas i mycket energisnåla hus och i kombinerade system där elen inte används under tider av hög belastning i elsystemet.

Hushållselen förutsätts minska något genom bl a nyttjande av energisnåla lampor och hushållsmaskiner.

Centerns förnyelseplan innebär således att – genom effektiviseringar och val av andra uppvärmningsformer med en minskad andel elvärme inom övrigsektorn som följd – elanvändningsnivån långsiktigt kan stanna vid ca 100 TWh. Den slutliga elanvändningen, exkl. avkopplingsbar el, var 1988 drygt 121 TWh.

Elproduktionssystemet

Basen i elproduktionssystemet utgörs av vattenkraften. Parallellt med avvecklingen av kärnkraften sker en omfattande satsning på kraftvärme och mottrycksanläggningar, vilken till betydande del är småskalig. Ett effektivare elproduktionssystem skapas genom den ökande samproduktionen av elvärme jämfört med den kondenskraft som avvecklas. Ökad användning av gas och sänkning av drifttemperaturerna i fjärrvärmenäten ökar också utbytet av el. Ytterligare tillskott av elproduktion erhålls genom en icke oväsentlig utbyggnad av vindkraften och på sikt utnyttjande av solenergin.

Centerns förnyelseplan innebär att behovet av nytillkommande produktionskapacitet begränsas i förhållande till kraftindustrins och politiska centralisters alternativ med satsning på ny storskalig kondenskraft. Detta medför i sin tur att den genomsnittliga kostnadsökningen för elproduktionen kan hållas nere, beroende på att ju mindre behovet är av nytillkommande dyr elproduktion utöver den befintliga billiga vattenkraften och kraftvärmen för att täcka elanvändningen, desto lägre blir den genomsnittliga kostnaden för elproduktionen, vilket gynnar konsumenten genom ett lägre elpris. I dagsläget subventionerar billig vattenkraft nya dyra anläggningar, som t ex de två sista kärnkraftsreaktorerna Oskarshamn 3 och Forsmark 3 med 10–15 öre per producerad kWh.

Bränsleanvändningen

Mot. 1988/89
N478

Centerns förnyelseplan möjliggör att användningen av kol och olja ej behöver öka. Efterhand skall den totala användningen av kol och olja i stället minska genom effektiviseringar och en successiv utbyggnad av en marknad för inhemska förnybara bränslen. Detta arbete intensifieras under omställningsperioden och fortsätter även sedan kärnkraften utmönstrats ur energiförsörjningssystemet.

Ökad och effektivare användning av bibränslen och avfall ger ett totalt energitillskott i storleksordningen 50 TWh utöver de ca 64 TWh som för närvarande utnyttjas.

I förnyelseplanen prioriteras inte användningen av torv. Torv är ingen förnybar resurs i egentlig mening. Brytningen av torv är också förenad med miljöproblem. Förgasning av torv direkt i mossen är ett alternativ som bör utvecklas.

Sol

Utvecklingen på solenergiområdet har under de senaste åren gått mycket snabbt. Mot denna bakgrund bedöms att solvärmens under omställningsperioden kommer att bli ett mycket konkurrenskraftigt alternativ som vid sekelskiftet skulle kunna ge ett tillskott på ca 7 TWh för uppvärmning.

Vatten- och vindkraft

Vattenkraften utgör basen i det framtida elproduktionssystemet och bedöms kunna svara för en genomsnittlig årsproduktion av minst 66 TWh. 1987 var produktionen över 70 TWh. Förbudet att bygga ut de fyra stora norrlandsälvarna skall ligga fast.

Vindkraften bedöms kunna ge ett tillskott på 5–10 TWh kring sekelskiftet.

Transportsektorn

I förnyelseplanen förutsätts även att de möjligheter till en effektivare och lägre energianvändning som finns inom transportsektorn tas till vara. Användningen av oljeprodukter måste av både ekonomiska skäl och miljöskäl minskas och alternativa drivmedel tas fram. Stimulanser för att genomföra en omfattande introduktion av etanol måste därför vidtas. På litet längre sikt bedöms vätagasen kunna användas som drivmedel i större skala.

Ur såväl energi- som miljösynpunkt måste kombitrafik, såsom t ex tåg och bil, öka. Utvecklingen av nya, energisnåla och miljövänliga motorer måste ges hög prioritet.

Tekniska förutsättningar

Datatekniken och dess möjligheter till effektiv styrning och övervakning är en viktig förutsättning för genomförandet av förnyelseplanen. Däremot har inte i planen vägt in någon ny, okänd teknik som förutsättning för att omställningen av energisystemet skall kunna genomföras före sekelskiftet. Därefter bedöms det vara realistiskt att räkna med bidrag från ny, idag inte prövad, teknik.

Målet för förnyelseplanen är att – genom energihushållning, effektivare energianvändning, effektivare el- och värmeproduktion samt ökad användning av förnybar energi – långsiktigt nå en slutlig energianvändning på ca 300 TWh. Detta möjliggörs med följande åtgärdsprogram:

Kärnkraftens avveckling

Riktlinjerna för kärnkraftens avveckling läggs fast och en avvecklingsplan för kärnkraften upprättas. Avvecklingen kan omedelbart inledas genom att Barsebäck och Ringhals 2 tas ur drift så snart det är möjligt bl a av juridiska skäl. Riksdagen bör fatta ett principbeslut om avvecklingsplanen och begära att regeringen snarast återkommer med förslag till en särskild lag om avveckling av kärnkraften. Vi tar i en särskild motion upp frågor som rör kärnkraften.

Elmarknadens aktörer

Enligt vår mening måste energipolitiken inriktas så att så många aktörer som möjligt får möjlighet att delta i förnyelseprocessen av energisystemet på något så när lika villkor. Självfallet ställs helt skilda krav på samhällets insatser, beroende på vilken strategi man väljer för att avveckla kärnkraften. Kraftbolagen förordar, uppenbarligen med regeringens goda minne, att kärnkraften ersätts med en storskalig kolkondenskraftproduktion i syfte att därigenom även i fortsättningen ha full kontroll över energimarknaden. Centerpartiets modell bygger däremot på en strategi som syftar till ett energisystem byggt på en kombination av effektivare energianvändning och till väsentlig del småskalig energiproduktion baserad på inhemsk förnybar energi.

I det första fallet finns redan en organisation klar inom kraftföretagen och industrin. Billig vattenkraft kommer att direkt få lämna bidrag för att täcka kostnaderna för de nya kraftverksanläggningarna. Den totala resursåtgången blir betungande och den framtida bränsleanvändningen flerfaldigt större än i centerpartiets alternativ. En uppbyggnad av energisystemet enligt industrins – och sannolikt även regeringens – modell kommer dock till synes att kunna ske utan subventioner, eftersom kostnaderna täcks av vinster i befintliga produktionsanläggningar och ökande elpriser.

Centerns modell innebär möjligheter för en mångfald intressenter på energimarknaden. Samtidigt saknas då det direkta sambandet mellan aktörerna och de resurser som tillgång på billig vattenkraft ger. Ett sådant energisystem innebär att den nu monopolliknande energimarknaden luckras upp. Möjligheterna att behärska energimarknaden och ta ut allt högre energipriser begränsas. Vårt förslag om uppdelning av Vattenfall skall bl a ses mot denna bakgrund. Regeringen har hittills låtit kraftbolagen medvetet cementera den nuvarande maktstrukturen på energimarknaden, vilket har medfört att andra, från kraftbolagen oberoende aktörer, inte kunnat hävda sig. Centerns förnyelseplan innebär att en differentierad energimarknad med många aktörer kan utvecklas och detta kan mot bakgrund av den energipoli-

tiska utvecklingen under det gångna decenniet också ses som en demokratisk nödvändighet.

Mot. 1988/89
N478

Detta bör ges regeringen till känna.

Energibesattningen

Centerpartiet föreslår följande riktlinjer för energibesattningen:

- Importerade och miljökrävande energiråvaror som kol och olja åsätts en energilikformig (per energienhet lika) beskattning.
- Importerade mindre miljökrävande energislag som naturgas skall ha en miljörabatt och skatten bör vara hälften räknat per energienhet i jämförelse med oljan.
- Inhemska bränslen inkl. förnybara drivmedel skall ej beskattas.
- Undantag för likformig beskattning med olja bör kunna göras för drivmedel och en lägre beskattning accepteras om rimliga substitut saknas.
- Allt bränsle för bränslebaserad elproduktion skall beskattas på samma sätt som bränsle för värmeproduktion i syfte att stimulera ett effektivare bränsleutnyttjande.
- En särskild uranskatt skall införas.

Omfördelning av skatt från arbete till energi och råvaror

Bakgrund

Enligt vår mening är det dock nödvändigt att bättre villkor och konkurrensförhållanden skapas för alternativen om en omställning och förnyelse av energisystemet skall kunna genomföras. Detta innebär att skatten på importerade energislag med nuvarande prisnivåer väsentligt måste höjas så att marknaden för inhemska bränslen tryggas. Naturgasmarknaden styrs t ex av starka finansiella intressen med möjlighet att i nuvarande introduktionskede erbjuda priser och andra leveransvillkor som kraftigt försämrar konkurrensläget för inhemska bränslen. För att gasen i första hand skall ersätta olja och kol måste skatten på dessa båda bränslen höjas samtidigt som skatten på arbete minskar i motsvarande mån.

I december 1988 tog riksdagen beslut om 1989 års skatteskalor. Ett sådant förfaringsätt är naturligtvis inte bra. Det bidrar inte till stabila spelregler. Vi förväntar oss att regeringen redan i vår kommer med ett förslag till 1990 års skatteskalor.

Skatteskalan för 1989 innebär att endast inkomsttagare med en årsinkomst före avdrag om 83 000 kr och därutöver får en skattesänkning med ungefär 3 %. Centerpartiet förordade därutöver en skattereduktion om 1 000 kr till alla, för att bli låginkomsttagare och pensionärer med låg ATP skulle erhålla en skattesänkning. Detta motsatte sig majoriteten i riksdagen, varför årets skatteskala innebär en ökad klyfta mellan låg- och höginkomsttagare.

Centerpartiet vill medverka till att minska klyftorna genom att åter föreslå en skattereduktion avseende andra halvåret 1989.

Centerpartiets skatteförslag innebär en skattereduktion på 1000 kr/år. Riksdagen bör nu fatta beslut som innebär att en skattereduktion på 500 kr

medges för 1989 samt reserverar medel för en motsvarande skattesänkning för 1990.

Enligt ovan redovisade riktlinjer bör mot denna bakgrund skatten på olja ökas med 300 kr/kbm och kol med 300 kr/ton för att åstadkomma en mer energilikformig beskattning. Skatten på naturgasen bör på motsvarande sätt ökas med 150 kr per 1000 kbm. Gasolskatten bör höjas motsvarande skattehöjningen på naturgas. Etanol producerad på inhemska råvaror skall ej beskattas.

Eltunga industriers rätt till restitution av energiskatt bör vidare utformas på ett sådant sätt att den stimulerar till effektivare energianvändning.

Bränslebaserad elbeskattning

En effektivisering av såväl elanvändning som elproduktion ställer således krav på en reformerad elenergibeskattning. Det är nödvändigt att införa styrmedel som förhindrar att tillkommande ny elproduktion i huvudsak blir gas- eller kolbaserad kondenskraft. Den nuvarande ogynnsamma beskattningen av kraftvärme jämfört med kondenskraft måste avvecklas. Vi föreslår att bränsle för el respektive värmeproduktion skall beskattas lika i syfte att främja effektiv bränsleanvändning och elproduktion.

Ett led i en mer miljöanpassad energibeskattning är också vårt förslag om införande av en uranskatt om 1 öre/kWh insatt bränsle för all producerad kärnkraftsel.

En miljöanpassad och framtidsinriktad energibeskattning innebär således att miljövänlig och förnybar energi gynnas på bekostnad av miljöförstörande importerade energislag. I enlighet med de riktlinjer vi ovan redovisat bör en överföring av skattebelastningen ske från arbetskraft till energi och råvaror inom ramen för ett oförändrat skattetryck. En sådan omläggning av skatteuttaget skapar incitament för hushållning med våra naturresurser och stimulerar till ökande sysselsättning.

Moms på energi

I den allmänna debatten har diskuterats införande av mervärdesskatt på energi. En övergång till moms på energi skulle innebära en kraftigt ökad belastning på de enskilda hushållen. Kostnader som idag bärs av konsumenter i andra länder skulle vältras över på de svenska konsumenterna. Om statens skatteintäkter skall förbli oförändrade, måste skatteuttaget från de svenska hushållen öka med 5–6 miljarder kr. En övergång till moms skulle vidare på ett ofördelaktigt sätt förändra konkurrensförhållandena mellan olika slag av bränslen. Utan någon form av punktskatter skulle importerade, miljöförstörande bränslen gynnas på inhemska miljövänliga bränslens bekostnad. Moms på energi skulle starkt begränsa möjligheterna att utnyttja energiskatten som styrmedel för att nå uppställda miljö- och energipolitiska mål.

Sammantaget skulle en övergång till moms på energi utan några kompletterande styrskatter eller andra typer av avgifter ge betydande negativa fördelnings-, miljö- och energipolitiska effekter som knappast är acceptabla.

Centerns förnyelseplan för energisystemet förutsätter att nytillkommande elproduktion till betydande del sker som samproduktion av el och värme – s k kraftvärme. Möjligheterna till en ökad kraftvärmeproduktion finns hos kommuner, företag och fastighetsägare. Dessa bör få samma möjlighet att medverka i utbyggnaden av elproduktionen och på samma villkor som kraftbolagen. Byggnad av nya kraftverk innebär med nuvarande prissättningssystem att kostnaderna initialt delvis täcks med intäkterna från befintlig kraftproduktion, främst vattenkraft. För andra aktörer möjlighet att delta i utbyggnaden av tillkommande elproduktion innebär detta att kraftbolagen i motsvarande mån kan minska sitt byggande av nya anläggningar och därmed kan betala ett högre pris för elströmmen från nya anläggningar utan att få en större totalkostnad för sin verksamhet.

En väg att påskynda omställningen av elproduktionen är således att ålägga kraftbolagen skyldighet att ta emot elström, dels från kraftvärmeverk och mottrycksanläggningar under september-april, dels under hela året från små vind- och vattenkraftverk. De enskilda producenterna bör vidare få ett garanterat pris för den elström man levererar, som grundar sig på den långsiktiga marginalkostnaden för ny elproduktion. I dagsläget bedöms denna till lägst 28 öre/kWh.

Garantipriset bör i första hand gälla i fem år, räknat från kraftverkets idrifttagning. Ett sådant system kommer att minska kraftbolagens monopol och ge ökade möjligheter till att utnyttja lokala resurser. Kommuner, företag och enskilda får då möjlighet att delta i förnyelsen av energisystemet på likvärdiga villkor som kraftbolagen. Detta ger en större optimism och framtidstro för alternativens möjligheter. Därmed ges förutsättningar för att utnyttja tillgängliga resurser på ett mer optimalt sätt.

Detta bör ges regeringen till känna.

Prissättningssystemet på el

Elprisets utveckling kommer att bestämmas av kostnaderna för och omfattningen av ny elproduktion. Kort kan förutsättningarna för elprisets utveckling uttryckas så att ju större andel den befintliga vattenkraften utgörs av den totala produktionskapaciteten och ju mindre behovet är av ny dyr elproduktion desto långsammare kommer kostnaderna för elen att öka.

Det är alternativet med en hög elanvändningsnivå och krav på byggande av nya kolkondenskraftverk som kommer att leda till kraftigt ökande elpriser. Det är kraftbolagens och industrins energipolitik, som, om den genomförs, förr eller senare leder till en elprischock som varken samhället eller de enskilda människorna kommer att kunna bära utan betydande upppoffringar. Det är med detta alternativ det blir en prisutveckling på el som leder till att eltunga företag och branscher riskerar att slås ut.

Det är centerpartiets alternativ som skapar förutsättningar för en gynnammare prisutveckling på el. Detta innebär en effektivare elanvändning och en nytillkommande elproduktion främst baserad på bränslesnål samproduktion av el och värme, kombinerad med insatser för att långsiktigt nedbringa den slutliga elanvändningen på årsbasis till ca 100 TWh.

Centerpartiets alternativ ger en väsentligt lägre genomsnittlig produktionskostnad per kWh än en hög elanvändning baserad på bränsleslösande kondenskraft i kombination med en snabbavveckling av kärnkraften under några få år före 2010. Långsiktigt betyder en låg elanvändning mer för ett lågt elpris än tidpunkten för kärnkraftsavvecklingen.

Elpriset i konsumentledet kommer även att bestämmas av vilket prissättningssystem man väljer. I princip finns två alternativa system. Antingen kan priset sättas efter vad en genomsnittlig produktionskostnad är eller efter vad den långsiktiga marginalkostnaden för nytillkommande elproduktion är.

Gigantisk förmögenhetsomflyttning med energiverkets modell.

Energiverket har i olika rapporter föreslagit ett framtida elpris i nivå med kostnaden för att producera el i tillkommande kolkondenskraftverk.

Detta innebär att råkraftspriset blir 30–35 öre/kWh jämfört med dagens ca 15 öre. Med en avvecklingsstrategi där maximal satsning på effektiv elanvändning och kraftvärme blir den dominerande ersättningen för kärnkraften kommer motsvarande pris att vara ca 25 öre. Prishöjningen kan ungefär halveras. Genom den prissättning som förordas av statens energiverk kommer det att uppstå mycket stora "övervinster" hos kraftbolagen. Minst 70 TWh (miljarder kilowattimmar) vattenkraft och industriellt mottryck kommer att ha en genomsnittlig kostnad under 10 öre per kWh. Överpriset kan antas bli i genomsnitt 22 öre/kWh. Totalt per år ger det mer än 15 miljarder i "övervinst". Om detta belopp kapitaliseras med en realränta på fyra procent, vilket ofta tillämpas för kraftverksbyggen, kommer man till det imponerande beloppet 375 miljarder. Den föreslagna prissättningen innebär en gigantisk förmögenhetsomfördelning från elabonenter och industri till kraftföretagen. En jämförelse med den samlade fondbehållningen inom ATP-systemet, som vid årsskiftet 1987/88 var ganska exakt 300 miljarder, ger en tydlig bild av vilket avgörande ingrepp i ekonomin dessa "övervinster" är.

Ett införande av marginalkostnadsprincipen skulle således innebära att kraftbolagens vinster måste omfördelas, eftersom i annat fall både industriföretag och enskilda skulle drabbas orimligt hårt.

Måttliga strukturförändringar med centeralternativ

Ett prissättningssystem utgående från den genomsnittliga produktionskostnadsökningen på el blir i kolkondensalternativet 6–8 öre per kWh och i det effektivare produktionssystemet med kraftvärme och maximal eleffektivitet endast 2–5 öre. Detta är inte kostnadsförändringar som medför några genomgripande strukturförändringar inom svensk industri. Oavsett förändringar av elpriset sker en ständig strukturförändring i näringslivet och det går över huvud taget inte att särskilja en förändring och utan hänsyn till alla andra förändringar beräkna konsekvenserna. Ett höjt elpris kommer till betydande del att kompenseras av effektivare teknik och förändringar i tillverkningsprocesserna. Viss del av industrin kommer att dra fördel av ett högre elpris. Så kommer t ex sågverkens konkurrenskraft att stärkas något i

jämförelse med mekanisk pappersmassa. Den kemiska massaproduktionen, som utgör ca 2/3 av den totala massaproduktionen, kommer också att kunna kompensera sig genom ökad egenproduktion av el.

Om en jämförelse görs med åren 1975-85 då vi onekligen haft god tillgång till billig el har ändå strukturförändringar inom näringslivet varit mycket omfattande. I t ex teko-, varvs-, bil- och drivmedelshandeln, i bilreparationsbranschen samt i jordbruket har under denna period antalet sysselsatta sammanlagt minskat med ca 150 000 personer.

Kärnkraftsutbyggnad ger högre elpris

Statens energiverks huvudargument för att tillämpa s k långsiktig marginalkostnadsprissättning på el är att vi vid ett lägre elpris får en överkonsumtion på el och att avvägningen mellan att hushålla med el, använda annan energi och producera ny el inte blir den rätta. Det är ett korrekt resonemang och ger också förklaringen till den snabba ökningen av elanvändningen under 80-talet. Genom att råkraftspriset varit ca halva den långsiktiga marginalkostnaden (hälften av verkliga produktionskostnaden i Oskarshamn 3 och Forsmark 3) har elströmmen konkurrerat ut energislag med betydligt lägre långsiktiga marginalkostnader. Det hade inte varit möjligt att sälja strömmen från Forsmark 3 och Oskarshamn 3 om full kostnadstäckning skulle ha tagits ut från början. Påståendet att det fördubblade elpriset skulle vara en effekt av kärnkraftsavvecklingen är felaktigt. Det fanns precis samma tunga argument att använda långsiktig marginalkostnad i samband med utbyggnaden av de två senaste kärnkraftsverken. Då hade prishöjningen med samma rätt motiverats av kärnkraftens utbyggnad.

Under en period med stigande elpris, en snabb teknikutveckling och tillgång på gas (både naturgas och gas producerad genom förgasning av inhemska bränslen) är möjligheterna för en oförändrad eller något sjunkande elanvändning betydande. I centerns förnyelseplan för Sveriges energisystem har vi ändå räknat med en ca tioprocentig ökning av industrins elanvändning fram till sekelskiftet.

Den centrala frågan för kostnaderna för kärnkraftsavvecklingen och den långsiktiga kostnaden för den energi som behövs är inte om kärnkraftsverken använts några år mer eller mindre utan på vilket sätt vi genomför förnyelsen av vårt energisystem. Genom att inleda kärnkraftsavvecklingen nu, skapas utrymme för en kontinuerlig och kostnadseffektiv förnyelse av energisystemet. Basen måste vara effektivare energianvändning, effektiv energiproduktion (kraftvärme istället för kolkondens), ökad användning av förnybar energi såsom biobränslen, sol och vind m m. Påståendet att kolkondens är det enda alternativet till kärnkraft är en helt felaktig information, som på ett beklagligt sätt kan medverka till att elkonsumenterna på sikt får dyrare, mer miljökrävande och mindre säkra energiförsörjning.

Effektiv elanvändning ger lägre pris

Enligt vår mening innebär vår förnyelseplan med en långsiktig elanvändning på ca 100 TWh och med befintlig vattenkraft som bas och en mindre andel tillkommande kraft samt mycket litet kondenskraft som topplast att det ur

såväl företags som enskildas synpunkt är fördelaktigast att i huvudsak bibehålla en genomsnittsprissättning. Med vårt förslag skulle då prisökningarna för genomförande av förnyelseplanen, räknat i fast penningvärde, kunna begränsas till 2–5 öre/kWh. Det bör samtidigt understrykas att målsättningen måste vara att omläggningen av skatter och avgifter på energi och andra produktionsfaktorer skall ske inom ramen för ett totalt oförändrat skattetryck.

Energins utvecklingsfond

En omställning och förnyelse av energisystemet i enligt med vår syn förutsätter tillgång på betydande ekonomiska resurser. Enligt vår mening bör därför en *energins utvecklingsfond* byggas upp, finansierad med en avgift på 2 öre/kWh på all el. Intäkterna, som långsiktigt bedöms kunna uppgå till 2 miljarder kr årligen och i dagsläget till ca 2,5 miljarder, bör inte inordnas i statsbudgeten utan fondens verksamhet och finansiering administreras vid sidan av denna. Det bör i detta sammanhang sägas att minst motsvarande resurser skulle behöva avsättas för att finansiera antingen fortsatt utbyggnad eller förnyelse av storskaliga anläggningar om inte den förnyelse av energisystemet som främjas av energins utvecklingsfond kommer till stånd.

Fondens huvuduppgifter bör vara att genom villkorliga lån och bidrag stödja investeringar som syftar till energihushållning och effektivare energi-användning och alternativ energiproduktion såsom t ex solenergianläggningar, små vind- och vattenkraftverk, eldningsanläggningar för biobränslen, anläggningar för kraftvärmeproduktion m m baserade på inhemska bränslen m.m. Fonden tar helt över de uppgifter som den nyligen inrättade energiteknikfonden och teknikupphandlingsstödet har. Detta innebär att den kan ge stöd till projekt, vars ändamål är att utveckla eller förbereda introduktion av ny teknik inom energiområdet. Vidare bör fonden kunna ge stöd till teknikupphandling av eleffektiva och elersättande produkter, processer och system inom hela elanvändningsområdet och miljöskyddsteknik. Möjligheter att ge stöd till projekt som nyttjar redan kommersiell teknik bör också finnas. Bidragsnivån beräknas variera från 15 upp till 50 procent.

Fonden bör även kunna komplettera det befintliga stödet till energiforskningen. Fondens verksamhet bör samordnas av statens energiverk. I det praktiska arbetet för verksamheten bör olika sektorsorgan utnyttjas samt regionala och lokala myndigheter inom skilda stödberättigade områden, t ex länsbostadsnämnden, kommunernas förmedlingsorgan och utvecklingsfonderna. Det är av avgörande betydelse att fondens verksamhet präglas av en positiv vilja att ta tillvara alternativens möjligheter och ett obyråkratiskt och flexibelt handlingsätt.

Avdragsrätt vid energisparande

Investeringar i effektivare energianvändning har ofta fått stå tillbaka för betydligt mindre lönsamma investeringar i produktionsanläggningar. Skälet är främst de i dagsläget bristande möjligheterna till finansiering av energisparinvesteringar, vilka främst drabbar småhusägare och bostadsrättsinne-

havare. Från centerpartiet har vi vid upprepade tillfällen krävt att en sådan avdragsmöjlighet skall införas.

Mot. 1988/89
N478

Enligt vår mening bör energihushållande investeringar vara avdragsgilla. Avdragsrätten bör omfatta tilläggsisolering, effektivare energianvändning och investeringar för nyttjande av inhemsk energi. Ett införande av avdragsrätt för "nettoinvesteringen" – dvs den del som ej täcks av bidrag – ge småhusägarna och bostadsrättsinnehavarna samma förutsättningar som företagen. Dessa får alltid göra avskrivningar på sina investeringar förutsatt att dessa inte täcks av bidrag eller villkorslån som återbetalas.

Avdragsrätten medverkar till att investeringar som är lönsamma ur samhällsekonomisk synpunkt även blir privatekonomiskt fördelaktiga för den enskilde individen och är därför en verksam stimulans för att en riktig förnyelse av energisystemet skall kunna genomföras.

Utnyttja tillgänglig åkermark för energiproduktion

Åkermark som inte behövs för produktion av livsmedel bör utnyttjas för odling av energiskog och energigrödor bl a som råvara för en inhemsk produktion av alternativa drivmedel, biobränslen m.m.

En ökad andel odling för energiändamål kan även ur försörjningsberedskapssynpunkt vara av betydelse eftersom åkermarken då kan bevaras för en framtida produktion av livsmedel, vilket i krislägen är av stor betydelse.

Detta bör ges regeringen till känna.

Fullskaleanläggning för etanol

Ett första angeläget steg i introduktionen av etanol är uppförande av en fullskaleanläggning. Vi föreslår att etanol producerad på inhemska råvaror medges skattefrihet.

Drivmedelsetanol introduceras och en fullskaleanläggning för produktion av etanol uppförs. Etanol producerad på inhemska råvaror befrias från skatt.

Stöd till "revolutionerande" energiprojekt

Möjligheter till stöd för revolutionerande energiprojekt öppnas och 100 miljoner kr avskiljs från energins utvecklingsfond för detta ändamål. Stödet bör administreras av energiforskningsnämnden.

Förbud mot direktverkande el

Direktverkande el skall inte tillåtas i nyproducerade bostäder och lokaler samt krav ställas på alternativa uppvärmningsmöjligheter i de fall elström används för uppvärmning i luft- och vattenburna värmesystem.

Återinför kommunal energirådgivning

Statsbidrag skall utgå till återuppbyggnad av den kommunala energirådgivningen enligt samma principer som tillämpades när den på förslag av den socialdemokratiska regeringen avskaffades.

Sammantaget innebär åtgärdsprogrammet att förutsättningar för en

energimarknad med många och fristående aktörer, som aktivt medverkar till ekologiskt riktig förnyelse och omställning av energisystemet, skapas.

Riksdagen bör hos regeringen begära förslag i enlighet med vad som anförs i förnyelseplanen och åtgärdsprogrammet för omställning av energisystemet.

Anslagsfrågor m m

Miljö och energidepartementet

Utredningar

Anslaget för utredningar fördubblas jämfört med budgetåret 1988/89. Detta är typiskt för den förda energipolitiken, som aldrig tycks kunna lämna utredningsstadiet och därför överlåter till energimarknadens stora aktörer att driva utveckling så som det passar deras företagsekonomiska intressen.

Centerpartiet hävdar nödvändigheten av att övergå från utredande till handling. Genom energins utvecklingsfond, som vi föreslår skall inrättas, erhålles de resurser som krävs för att på marknadsmässiga grunder styra förnyelsen av energisystemet så att en "hållbar utveckling" främjas.

Med centerpartiets energipolitik behövs inte ytterligare utredningar utan vi föreslår att anslaget för utredningar reduceras med 5 milj. till 10 milj.

Statens vattenfallsverk

Centerpartiet anser med hänvisning till vad som inledningsvis anföres att Vattenfall bör få begärd investeringsram, vad avser utbyggnad av kraftvärme, men med tillägget att de anläggningar som byggs skall vara anpassade för inhemska bränslen och då i första hand biobränslen.

Vårt köldkänsliga kraftsystem kräver en mycket dyrbar överdimensionering för att klara de dramatiska effekttopparna om det blir kallt i hela Sverige samtidigt. Detta kräver stora investeringar i såväl storkraftnätet som i regionala och lokala distributionsanläggningar. Vattenfall begär en investeringsram på över 5 miljarder för överföring och den regionala energimarknaden.

Med den energipolitik som centerpartiet föreslår kommer effekttopparna att bli betydligt lägre och den totala elanvändningen att successivt minska. Därmed krävs en betydligt måttligare överdimensionering för att klara fullgod driftssäkerhet. Då det gäller överföringskapaciteten från mellersta till södra Götaland vill centerpartiet prioritera en förstärkning av överföringskapaciteten för att underlätta avvecklingen av Barsebäck. I huvudsak skall förstärkningen ske genom en optimal installation av kondensatorbatterier, vilket både ökar överföringskapaciteten och minskar strömförlusterna.

Med ett klart riksdagsuttalande att effektiviseringen av befintliga kraftledningarna skall ha högsta prioritet, kan centerpartiet med en begränsning på 300 milj kr under treårsperioden tillstyrka den av Vattenfall begärda investeringsramen för kraftöverföring och den regionala energimarknaden.

Genom insatser på värmemarknaden som minskar effekttopparna kan också behovet att bygga gasturbiner begränsas väsentligt och en betydande

reducering ske på investeringsramarna för detta ändamål.

När det gäller investeringar på kärnkraftsområdet skall enligt centerpartiets uppfattning alla investeringar som inte primärt syftar till att höja säkerheten stoppas. Detta innebär att investeringsramen för kärnkraften under 3-årsperioden skall minska med 1 500 miljoner kr.

Med den begränsning och inriktning som centerpartiet föreslår av Vattenfalls investeringar skapas ett utrymme för en extra inbetalning från Vattenfall till statskassan. Vi föreslår att den för budgetåret 1989/90 skall fastställas till 500 milj kr.

Bränsleanvändning

Naturgas

Satsningen på naturgas biträds i huvudsak av centerpartiet. Naturgasen är det miljömässigt bästa fossila bränslet och skall därför ersätta olja och kol. Med nuvarande priser och skatter konkurrerar naturgasen i första hand med ökad användning av biobränslen och effektivare energianvändning.

Detta anser centerpartiet inte vara acceptabelt. De energiskattehöjningar vi föreslår i annat sammanhang skulle dock innebära att naturgasens konkurrenskraft stärks gentemot kol och olja och den ökade naturgasanvändningen bättre överensstämmer med de energipolitiska besluten.

Om naturgasen skall användas för elproduktion är det viktigt att det sker i kraftvärme- eller mottrycksanläggningar och inte i gaskondens i anslutning till kärnkraftverken. Koldioxidutsläppen är sannolikt det största miljöhotet. Om naturgas användes för elproduktion i kraftvärmeanläggningar blir koldioxidutsläppen ca 1/4 i jämförelse med motsvarande elproduktion i ett kolkondenskraftverk och hälften jämfört med gaskondenskraftverk. Det finns såväl starka miljö- som ekonomiska skäl att förhindra att kondenskraftverk byggs för basproduktion av el.

Energikol

Användningen av energikol ökade under 1987. Detta är beklagligt och anmärkningsvärt när det samtidigt finns ett stort överskott på inhemska bränslen. Detta är ytterligare ett bevis för regeringens försummelser avseende den beslutade energipolitiken.

Kolets extremt höga koldioxidproduktion ger ytterligare belägg för hur allvarlig ökningen av kolanvändningen är. Det bör ges regeringen till känna.

Uran

I propositionen konstateras att behovet av natururan i huvudsak importeras från Kanada och Australien, samt att inget uran importeras som har sitt ursprung i Sydafrika eller Namibia.

Eftersom en del uran köps på spotmarknaden kan knappast regeringen ge garantier för att uran som köps på spotmarknaden inte kan ha sitt ursprung i Sydafrika eller Namibia.

Centerpartiet anser att om inte kärnkraftsbolagen kan förete fullständiga

garantier för att uranet inte kommer från Sydafrika eller Namibia bör köp av uran på spotmarknaden förbjudas.

Detta bör ges regeringen till känna.

Mot. 1988/89
N478

Försörjningsberedskapen

Genom den av regeringen – mot riksdagens beslut – förda energipolitiken försvagas Sveriges försörjningsberedskap. Olje- och kolanvändningen ökar och användningen av inhemska bränslen stagnerar och t o m minskar. Vad avser förädlade inhemska bränslen har flera fabriker lagts ned de senaste två åren. Kapital- och kunskapsförlusten är betydande. Arbetet med effektivare energianvändning och energihushållning har avstannat. Allt bidrar till att öka Sveriges sårbarhet. Centerpartiet har i sin plan för förnyelse av vårt energisystem visat vilka åtgärder som bör vidtas att skapa ett robust och varaktigt energisystem med positiva miljöeffekter.

Främjande av landsbygdens elektrifiering.

Det kvarstår enligt vår mening fortfarande ett betydande behov av upprustning och nyanläggning för att vidmakthålla och fullfölja landsbygdens elektrifiering. Centerpartiet anser det därför mycket angeläget, att det utöver de 2,5 miljoner som anvisas i budgeten för stödåtgärder, anvisas ytterligare 3 milj kr, således totalt 5,5 milj kr. Detta är nödvändigt om det skall vara möjligt att fullfölja de uppgifter som riksdagen avsåg när beslut fattades om upprustningsprogrammet för landsbygdens elektrifiering.

Hemställan

Med anledning av vad som i motionen anförs hemställs

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförs om energipolitikens inriktning,

2. att riksdagen hos regeringen begär förslag om ett åtgärdsprogram för effektivare energianvändning, utnyttjande av inhemsk miljövänslig energi, avveckling av kärnkraften och ett minskat oljeberoende i enlighet med den förnyelseplan som redovisas i motionen,

3. att riksdagen godkänner de i motionen redovisade riktlinjerna för kärnkraftens avveckling samt hos regeringen begär förslag i särskild lag om att kärnkraftens avveckling skall inledas omedelbart med att reaktorerna Ringhals 2 samt Barsebäck 1 och 2 tas ur drift i enlighet med vad som anförs i motionen,

[att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförs om riktlinjerna för energibeskattningen,¹⁾

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförs om vikten av att utnyttja ekonomiska stimulans- och styråtgärder framför tvingande lagstiftning,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförs om hushållning och effektivare energianvändning,

[att riksdagen hos regeringen begär förslag om förbud om installation av direktverkande el i nyproducerade bostäder och lokaler

och krav på alternativ uppvärmningsmöjlighet i enlighet med vad som anförs i motionen,²⁾

[att riksdagen hos regeringen begär förslag om återinförande av stöd till energirådgivning på kommunal nivå i enlighet med vad som anförs i motionen,²⁾

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförs om användningen av importerade ändligen energikällor och utnyttjande av kärnkraft,

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförs om vikten av en effektiv elproduktion och att riksdagen beslutar om en lika beskattning av bränsle för el- och värmeproduktion i enlighet med vad som anförs i motionen,

8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförs om sambanden mellan energisystemets utformning, elproduktionskostnad, prisutvecklingen för el och prissättningsystemet för el,

9. att riksdagen hos regeringen begär förslag om garantipris och mottagningsskyldighet för elström producerad i kraftvärmeverk/mottrycksanläggningar och små vind- och vattenkraftverk i enlighet med vad som anförs i motionen,

10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförs om energimarknadens struktur,

11. att riksdagen hos regeringen begär förslag om en energis utvecklingsfond i enlighet med de riktlinjer som redovisas i motionen,

12. att riksdagen beslutar att från 1 juli 1989 ta ut en avgift med 2 öre/kwh el för förnyelse av energisystemet i enlighet med vad som anförs i motionen,

[att riksdagen beslutar att drivmedelsetanol, producerad på inhemsk råvara, skall vara skattefri,¹⁾

13. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförs om uppförande av en fullskaleanläggning för produktion av drivmedelsetanol baserad på inhemsk råvara,

14. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförs om utnyttjande av tillgänglig åkermark för energiproduktion,

[att riksdagen begär förslag om avdragsrätt för småhusägare och bostadsrättsinnehavare vid energiinvesteringar i enlighet med vad som anförs i motionen,¹⁾

15. att riksdagen beslutar att med avslag på proposition 1988/89:100 i denna del till Utredningar m m (bil 16) för 1989/90 anvisa ett reservationsanslag på 10 000 000 kr,

16. att riksdagen med avslag på proposition 1988/89:100 i denna del godkänner i föreliggande motion förordade inriktning och begränsning av investeringsplan för Vattenfallskoncernen för åren 1989–1990 samt beslutar att Vattenfallskoncernen åläggs ett ökat avkastningskrav på 500 000 000 kr till staten för nästkommande budgetår i enlighet med vad som anförs i motionen,

17. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om former för den fortsatta naturgasintroduktionen,

18. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om användning av energikol,

19. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om köp av uran på spotmarknaden,

20. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om energipolitikens betydelse för försörjningsberedskapen,

21. att riksdagen till främjande av landsbygdens elektrifiering anvisar ett i förhållande till regeringens förslag med 3 000 000 kr förhöjt reservationsanslag om totalt 5 500 000 kr.

Stockholm den 25 januari 1989

Olof Johansson (c)

Karl Erik Olsson (c)

Bertil Fiskesjö (c)

Gunnar Björk (c)

Pär Granstedt (c)

Karin Israelsson (c)

Per-Ola Eriksson (c)

Görel Thurdin (c)

Karin Söder (c)

Gunilla André (c)

Börje Hörnlund (c)

Agne Hansson (c)

Larz Johansson (c)

¹ 1988/89:Sk460

² 1988/89:Bo280